

θηκε με επιτόκιο 6,25%. Ποιο ήταν τελικά το αποτέλεσμα και η αναγκαιότητα επίσης των αντιλαϊκών μέτρων που ανακοινώθηκαν στις 3 Μάρτη αν το επιτόκιο συνεχίζει να κινείται στα ίδια τοκογλυφικά επιτόκια; Ακόμη: κατά πόσο ο μηχανισμός που αποφασίστηκε από τους ηγέτες των κρατών-μελών της ευρωζώνης «ήταν μια μεγάλη νίκη της Ελλάδας και μια μεγάλη επιτυχία της ευρωζώνης», όπως έσπευσε να δηλώσει ο υπουργός Οικονομικών Γ. Παπακωνσταντίνου με συνέντευξή του στην *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία* στις 28 Μαρτίου αν το επιτόκιο δανεισμού παρέμεινε ίδιο;

Στην πραγματικότητα αυτό που αποδεικνύεται περίτρανα είναι πως τα αντι-

λαϊκά μέτρα του ΠΑΣΟΚ, από την αύξηση του ΦΠΑ μέχρι την κατάργηση των επιδομάτων κι ενός μισθού των δημοσίων υπαλλήλων, δεν σχετίζονταν πραγματικά με την αντιμετώπιση της κερδοσκοπικής επίθεσης που δεχόταν η Ελλάδα. Το ζητούμενο ήταν ένα αντεργατικό προαξικόπημα, όπως αυτό που επί χρόνια επιδίωκαν κύκλοι του κεφαλαίου, από την Τράπεζα της Ελλάδος (που επιχειρηματολόγησε συστηματικά για την ανάγκη ενός σταθεροποιητικού προγράμματος) μέχρι το ΣΕΒ και το ΙΟΒΕ (που πίεζαν για διαρθρωτικές αλλαγές) με απώτερο στόχο τη βελτίωση των όρων κερδοφορίας του ελληνικού κεφαλαίου.

8 Απριλίου 2010

Ηρακλής Οικονόμου *Ελληνική χρεοκοπία, γερμανικός επεκτατισμός, και το τέλος του ευρωπαϊκού ονείρου*

Εως τη στιγμή που γράφονται αυτές οι γραμμές, η ελληνική κυβέρνηση δεν είχε αποφασίσει αν θα κάνει χρήση του μηχανισμού «στήριξης» της ελληνικής οικονομίας που συμφωνήθηκε στη Σύνοδο Κορυφής στις 25-26 Μαρτίου και οριστικοποιήθηκε στη διάσκεψη του Eurogroup στις 11 Απριλίου. Μικρή σημασία όμως έχει αυτό ως προς τα συμπεράσματα που πρέπει να εξαχθούν σε σχέση με τη φύση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και τη γερμανική στρα-

τηγική εντός αυτής. Υπενθυμίζεται ότι στις διαπραγματεύσεις του Eurogroup, η κυβέρνηση Μέρκελ επέβαλλε τη σύνδεση του μηχανισμού «στήριξης» με το ΔΝΤ, τη διαμόρφωση των επιτοκίων δανεισμού μέσω του μηχανισμού «με μη χαριστικούς» όρους, τον ορισμό «αυστηρών προϋποθέσεων» για την εκταμίευση της χρηματοδότησης, και τη θεώρηση του μηχανισμού ως «έσχατο μέτρο» που προσφέρεται μόνο σε περίπτωση αδυναμίας χρηματοδότησης της Ελλάδας μέσω των αγορών!

Για κάποιους, η γερμανική στάση ίσως να είναι απλώς αποτέλεσμα εσωτερικών μικροπολιτικών στόχων που συνδέονται με τις γερμανικές περιφερειακές εκλογές της 9ης Μαρτίου. Χωρίς να αμφισβητείται η σημασία των εθνικών πολιτικών και εκλογικών συσχετισμών, προβάλλεται εδώ ο ισχυρισμός ότι τα ζητήματα που προκύπτουν από τη γερμανική στάση αφορούν τον βαθύ πυρήνα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Συγκεκριμένα, στις διαπραγματεύσεις εντός του Eurogroup κατέστη σαφής η πρόθεση της Γερμανίας να διαμορφώσει μια συγκεκριμένη γεωπολιτική και γεωοικονομική δυναμική μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) που θα εκφράζει πρωτίστως τα συμφέροντα της μονοπωλιακής, διεθνοποιημένης μερίδας του γερμανικού κεφαλαίου. Μέσα σε συνθήκες όξυνσης του ενδοϊμπεριαλιστικού ανταγωνισμού, η Γερμανία φαίνεται ότι διεκδικεί μια διακριτή θέση ανάμεσα στην παγκόσμια ηγεμονία των ΗΠΑ και την αναδυόμενη παρουσία της Κίνας και της Ρωσίας, μέσω της ανάδειξης της σε οικονομική υπερδύναμη του ευρωπαϊκού χώρου. Αυτή η εξέλιξη συνεπάγεται μια πιο «εγερμανισμένη» –με πολιτικοοικονομικούς και στρατηγικούς όρους– Ευρώπη, δηλαδή μια πιο αυταρχική και επεκτατική Ε.Ε. που θα αντανάκλα τη γερμανική ηγεμονία. Ταυτόχρονα, ο περίφημος γαλλογερμανικός άξονας μπαίνει πλέον στο χρονοντούλαπο της ιστορίας, θύμα και αυτός του ανηλεούς ανταγωνισμού ανάμεσα στα εθνικά κεφάλαια –και ανάμεσα στους πολιτικούς εκφραστές τους– μέσα στην Ε.Ε.

Γενικότερα, η γερμανική στάση δείχνει ότι το τέλος του έθνους-κράτους που οραματίστηκαν οι θιασώτες της παγκοσμιοποίησης και του ευρωπαϊκού ομοσπονδισμού απέχει έτη φωτός από την εποχή μας. Αν οι περιφερειακές εκλογές σε ένα γερμανικό κρατίδιο μπορούν να επηρεάσουν τον προσανατολισμό μιας Ε.Ε. των 27 κρατών-μελών, αν η νέα «σιδηρά κυρία» Μέρκελ μπορεί να επιβάλλει τις απόψεις της κόντρα σε κάθε έννοια ευρωπαϊκής αλληλεγγύης, αν ο εξαγωγικός προσανατολισμός της γερμανικής οικονομίας μπορεί να διαχέεται στον προσανατολισμό των αποφάσεων του Eurogroup και της Ε.Ε., τότε σίγουρα δεν είναι δυνατόν να νοηθεί η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση πέρα και έξω από το έθνος-κράτος. Αυτή η παρατήρηση δεν έχει κανονιστικό αλλά ερμηνευτικό χαρακτήρα· δεν ενθαρρύνει την οποιαδήποτε στροφή στον εθνοκεντρισμό, αλλά επισημαίνει ότι το έθνος-κράτος παραμένει η κύρια συνιστώσα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Και βέβαια, όχι οποιοδήποτε έθνος-κράτος· η γερμανική στάση φωτίζει ακόμα περισσότερο τις σχέσεις δομικής ανισότητας και εκμετάλλευσης που συνδέουν το κέντρο με την περιφέρεια εντός της Ε.Ε. Και η επιβίωση του έθνους-κράτους δεν έχει μεταφυσικό αλλά υλικό-αντικειμενικό χαρακτήρα: αντανάκλα σε μεγάλο βαθμό την εθνική βάση σύστασης και παραγωγής του παραγωγικού κεφαλαίου, παρά την αδιαμφισβήτητη διεθνοποιημένη του λειτουργία. Η διεθνοποίηση του κεφαλαίου δεν συνιστά και την υπερεθνικοποίησή του.

Η έλλειψη αλληλεγγύης από την Ε.Ε. έναντι της Ελλάδας δεν πρέπει να αποδοθεί στην απουσία ευγενών συναισθημάτων εκ μέρους των Ευρωπαίων αρχηγών, αλλά σε συνθήκες και συμφέροντα που ανάγονται στη σφαίρα της πολιτικής οικονομίας. Βεβαίως, ακόμα και η ευγένεια στις μέρες μας είναι ταξική: ιδιαίτερα διδακτική, ως προς αυτό, είναι η σύγκριση της στάσης της Ε.Ε. έναντι της Ελλάδας σε σχέση με τη στάση της έναντι των τραπεζιτών που πέρυσι βυθίζονταν στο έλος της παγκόσμιας κρίσης και των κερδοσκοπικών παιγνίων τους. Αλλά το ζήτημα είναι άλλο. Την ίδια στιγμή που οι ηγέτες της Ε.Ε. έβαζαν τις τελευταίες πινελιές στον μηχανισμό «στήριξης» της Ελλάδας, αποφάσιζαν τη δημοσιοποίηση τον ερχόμενο Ιούνιο μιας νέας ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση και την ανάπτυξη². Αυτό το γεγονός προφανώς και υποβιβάστηκε ως είδηση στη δίνη της ελληνικής κρίσης. Εντούτοις η σημασία του είναι αδιαμφισβήτητη και μένει να αποτυπωθεί μελλοντικά με την αποσαφήνιση αυτής της στρατηγικής. Η σιωπηρή παραδοχή της αποτυχίας της πολυδιαφημισμένης «Στρατηγικής της Λισαβόνας» εκ μέρους των Ευρωπαίων ηγετών συνιστά και την αρχή του τέλους του ευρωπαϊκού ονείρου. Η ελληνική ντε φάκτο χρεοκοπία αποτελεί ένα μικρό μόνο επεισόδιο αυτού του τέλους, και η γερμανική στάση έναντι αυτής της χρεοκοπίας απλώς επικυρώνει αυτό το τέλος, και στο συμβολικό – ιδεολογικό επίπεδο.

Η διαμορφούμενη πραγματικότητα προσφέρει πεδίο δόξης λαμπρό για την

παρέμβαση της ριζοσπαστικής Αριστεράς, καθώς καταρρέουν μία προς μία οι ιδεολογικές βάσεις πάνω στις οποίες δομήθηκε το «ευρωπαϊκό όνειρο» και στην Ελλάδα. Καμία πραγματική σύγκλιση δεν επέφεραν ούτε τα λογής λογής προγράμματα περιφερειακής χρηματοδότησης, ούτε η είσοδος και η παραμονή της χώρας στην ΟΝΕ. Αντίθετα, οι αποκλίσεις στο επίπεδο της πραγματικής οικονομίας – και όχι του συλλογικού φαντασιακού – μεγάλωσαν, με σαφή ένδειξη την ταυτόχρονη αύξηση του γερμανικού εμπορικού πλεονάσματος και των ελλειμμάτων στον ευρωπαϊκό Νότο. Οι πρόσφατες εξελίξεις δείχνουν ότι η διατήρηση της νομισματικής ένωσης και του ευρώ περνά μέσω πολιτικών λιτότητας και της εντονότερης νεοφιλελεύθερης πειθαρχίας των κρατών-μελών. Ευρύτερα, η πορεία οικοδόμησης της Ε.Ε. αποτέλεσε ουσιαστικά μια κούρσα προς τα κάτω για τις εργασιακές κατακτήσεις και τα δικαιώματα, που ναι μεν επιβάρυνε τη θέση των εργαζομένων πέρα από εθνικά σύνορα αλλά έπληξε με ιδιαίτερη σφοδρότητα ειδικότερα την ευρωπαϊκή περιφέρεια μέσω των άνισων σχέσεων μητρόπολης – περιφέρειας μέσα στην Ε.Ε. Η ευρωπαϊκή ενοποίηση στη σημερινή –καθόλου «συγκυριακή»– συγκυρία στοχεύει πρωτίστως στην αναδιάρθρωση των όρων εκμετάλλευσης των εργατικών τάξεων με στόχο την προάσπιση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας των μονοπωλιακών, διεθνοποιημένων μερίδων του ευρωπαϊκού κεφαλαίου, υπό γερμανική ηγεμονία. Και ο νέος μηχανισμός «στήριξης» προσθέτει άλλο ένα στρώμα εκμετάλλευσης, με τη

βούλα της έγκρισης της Ε.Ε.: τη θηλιά του ΔΝΤ και του χρέους.

Το ερώτημα «Τι να κάνουμε;» σε σχέση με την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και τη θέση της Ελλάδας μέσα σ' αυτήν ορθώνεται αμείλικτο σε όλες τις εκφάνσεις της ελληνικής Αριστεράς. Η ξεκάθαρη και εμπειριστατωμένη απάντησή του αποτελεί προϋπόθεση όχι μόνο της δράσης της Αριστεράς αλλά και της πολυπόθητης ενότητάς της. Στο πλαίσιο του σύντομου αυτού σημειώματος απάντηση σε αυτό το ερώτημα δεν μπορεί να δοθεί παρά μόνο να υπονοηθεί: στάση πληρωμών, εθνικοποίηση του τραπεζικού συστήματος, παραγωγική ανασυγκρότηση, έξοδος από την ΟΝΕ, αντικαπιταλιστική ρήξη με την Ε.Ε., και συμβολή σε μια εναλλακτική, σοσιαλιστική ολοκλήρωση της Ευρώπης. Πάντως, οι επισημάνσεις που προηγήθηκαν δεν φαίνεται να αφορούν ούτε στο ελάχιστο εκείνο το τμήμα της εγχώριας Αριστεράς που επιμένει να οραματίζεται την πολιτική ενοποίηση της Ε.Ε., προοδευτικά σύμφωνα σταθερότητας και ανάπτυξης, και άνθηση του σοσιαλισμού

και της δημοκρατίας επί χάρτου, μέσα σε μία φανταστική Ευρωπαϊκή Ένωση, την ώρα που η άλλη, η πραγματική, αναδεικνύεται σε μηχανισμό προώθησης των πιο σκληρών, αντιλαϊκών, νεοφιλελεύθερων μέτρων. Ας είναι. Πλέον το επερχόμενο τέλος του ευρωπαϊκού ονείρου δεν γίνεται να αποτραπεί από τους ευσεβείς πόθους του ευρωπαϊσμού, αστικού ή «αριστερού». Δυστυχώς, ετούτη την κρίσιμη ώρα οι πολιτικοί εκφραστές της αστικής τάξης εμφανίζονται πολύ περισσότερο μαρξιστές ως προς την κατανόηση των αντιφάσεων και αντιθέσεων του ευρωπαϊκού καπιταλιστικού σχηματισμού σε σχέση με τους επίδοξους επικριτές τους.

Σημειώσεις

1. Βλ. «Statement by the Heads of State and Government of the Euro Area», Βρυξέλλες, 25 Μαρτίου 2010.

2. «European Council, 25/26 March 2010 – Conclusions», Βρυξέλλες, 26 Μαρτίου 2010.